

СТАНОВИЩЕ

за присъждане на образователната и научна степен «ДОКТОР» по научна специалност *Музикознание и музикално изкуство* професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство

на **ЕМИЛ ОГНЯНОВ ДЕВЕДЖИЕВ**

докторант към Катедра «Теория на музиката» при Национална музикална академия «Проф. Панчо Владигеров», Теоретико-композиторски и диригентски факултет, с научен ръководител проф. д-р Иля Йончев

Обсъжданият тук докторантски труд е посветен в широкия обхват на понятийното съдържание на проблема, формулиран в самото му заглавие, а именно: «Музикологично рационалното и музикално нерационалното». Най-общо казано, в самата тази формулировка прозира отколешният, в различни културноисторически епохи и контексти неуморно поставян и решаван, но и до днес все така нерешен (а може би и наистина нерешим) проблем, обозначен лапидарно «Наука и изкуство». Както избраната от докторанта тема, така и разгръщаните от него тези са органично вписани в разнообразните културни пластове на човешката история. Затова авторовият избор на темата, използваните от него средства, подходи и решения трябва да се приветстват като безспорно актуални и интересни, при това не само в «чисто» теоретичен, но и в по-жизненозначим план.

Това е намерило израз и в представените от докторанта публикации по темата, и в рефлексивния му поглед върху неговите резултати, формулирани в задължителната, но не особено удобна форма на самооценка, наричана «научни приноси». При всяко положение, съобразно нашите закони

изисквания в сферата на научно-образователното развитие, мога да твърдя, че представените научни трудове са самостоятелно дело на докторанта. Също и приложената справка за приносите отразява правилно научните и научноприложните постижения и тяхното приложение в учебната работа, а и в самата художествена практика. Авторефератът адекватно отразява основния текст.

Дисертационният труд радва също и със своята лаконична форма (ок. 150 стр.) , свидетелстваща не само за уважителното му отношение към академичната общност, но и за рядката способност да се концентрира фактически едно трудно обозримо съдържание в един напълно «дисертабилен» обем, без от това да пострада ни най-малко пребогатото му концептуално съдържание – чвление, рядко срещано в съвременната интернетска, но и, както би я нарекъл Херман Хесе, «фейлетонна епоха», т. е. т. нар. Аз-култура на блогерската графомания и епидермалната «селфи»-мегаломания. Също и в този аспект защитаваният труд може само да ни радва. Във всеки случай няма никакви основания за усъмняване в истинската сериозна и актуална ерудиция на докторанта: трудът му съдържа 113 библиографски позиции, включващ, освен трудове на български, също и на други езици (не само т. нар. живи – английски, немски, френски, руски, но и латински). Изобщо, умението да се освобождава речта от задръстващото я «многознайство» и терминотворчески изблици е признак на истински талант. Такъв талант докторантът явно притежава и това може само да радва читателя.

Структурата на текста отчетливо разкрива движението на изследователската мисъл на докторанта, която пък е в унисон с «логиката на историята» на самата проблематика, макар и представена по необходимост,

така да се каже, «синтетично». Той не задълбава в безкрайните детайли на конкретните научно- и художествено-историческите казуси. В този смисъл, на това изследване тук не е присъщ станалият по едно време супер-моден (всъщност, снобски) уклон към т. нар. «кейз-стъди»-та, укриващи понякога под маската на «теоретична скромност» творческите несгоди на един или друг «кейз»-изследвач, неспособен да разпознае гора сред дърветата. Напротив, в този случай докторантът брилянтно синтезира историческа конкретика и дълбина на едно подчертано теоретико-светогледно мислене.

Така например, според мен блестящо е представено центробежното търсене изпърво на «прецизиращи» и «коригиращи», а по-сетне и на откровено алтернативни подходи и решения на проблема за смисъла и значението на самото понятие рационалност; опитите за разширяване на класическия му хоризонт, водещи сякаш неизбежно и логично до неговото – на този хоризонт – постепенно размиване и изобщо изчезване. Но рационалността «без брегове», както и естетическият «реализъм без брегове» (Р. Гароди), превръща изследователския предмет в нещо всеядно, а значи и само по себе си аморфно и безжизнено. Характерен пример на такова развитие виждаме в най-новата история на рационализма, в многопосочното движение на след-модерния «абсолютен разум» към nerядко трудно съпоставими варианти. От тук и повишеният интерес към пост-позитивисткия проблем за съвместимост дори в границите на историята на самата наука. Преходът от класическите идеали на рационалността към некласичната полиморфност на рацииото може релефно да се проследи в зараждането на некласичните «тризначни», «многозначни», «деонтични» и пр. *видове* логики и некласичните науки; Карл-Попъровото фактическо инициране (в хода на критиката му на Виенския кръжок) на самия проблем

за рационалността, по-сетнешното центробежно разпадане на класическото попърианство на «крила» – «рационалистичното» (самият корифей и някои от неговите верни ученици като И. Лакатош, У. Бартли и др.) и породеното в самото му русло крило «ирационалистично» (в лицето на други пак Попърови ученици като Т. Кун, П. Файерабенд, М. Полани, Н. Хенсън, Х. Алберт и др.), а също и вътрешните им теоретични междуособици; да не говорим за откровено отхвърляне не само на класическата, но и на всяка рационалност изобщо в широкото и влиятелно русло на съвременната ирационалистична философия и така или иначе свързаните с нея множество направления, стилове, визии и практики на модернисткото изкуство и култура като цяло.

В това отношение логическото скеле, което авторът гради за едно по-богато виждане на проблема за рационалността в една, избрана от него, сфера, която по обичайната (да я наречем «романтична») традиция се отправя към извън-рационалните форми на човешкия живот и преживявания, е добре обосновано. Както пише самият той, музикално нерационалното изобщо може да служи само като «изходна точка» за решаването на проблема за рационалността в сферата на музикалната (а може би, бих тук добавил, и на цялата художествена?) сфера. По такъв начин съвсем логично е накрая да се открие латентно дълбинно всеединство между музикологическото (научно-теоретичното) рационализиращо музикалната материя изследване, сиреч музикологичното – като рационално *ex definitione* – от една страна, и непосредния музикален опит, който е нерационален «самоочевидно».

Такъв подход естествено (и по необходимост) ограничава хоризонта на собствено музикалния «обект» в сектора на подчертано рационализируеми и

рационализирани форми на музикалното изкуство (като, напр., дванайсет-тонова, атонална, «конкретна» и др. нетрадиционни музика, дейността на Втората (Нова/Млада) Виенска школа и т. н.). Естествено е, прочее, изследването да се уталожи именно в такива хоризонти, където «музикално рационалното» в непосредния музикален опит се обвързва, или дори слива, във или със музикологичното изследване на музиката. Значи ли обаче това, че за специфично художествения (не-научен) феномен можем да говорим и да мислим единствено в термините на научно-рационалното (чиято непоклатимост, впрочем, както самият автор показва, съвсем не е безспорна)? В крайна сметка, загубата на спецификата на художествения феномен (в сл., музиката), който едва ли може да се редуцира до научно (музикологично) рационалното, не води ли до смъртта на самото съответно изкуство? Нерационалното е ли проклятие, от което изкуството трябва непременно да се освободи? И така да се самоубие... Примери в това отношение са предостатъчно много, а по-специално в музиката, по някакви неясни за самия мен асоциации, в съзнанието ми изплуват имена като Джон Кейдж, та дори и на Л. Андерсън, с неговия «концерт за пишеща машина и оркестър»... Признавам, може би не съм прав, и там също битува някаква невразумителна (поне за мен) музикалност...

Във всеки случай, това, че разглежданото тук изследване увлича и отваря богат простор за дискусии е един несъмнено положителен момент на творческо мислене на докторанта. В този смисъл, не ми се искаше да напускам текста. При цялото интелектуално удоволствие при неговото изчитане, все пак усещах и липсата на определен контрапункт. Например, постоянно се сещах за Томас-Мановия «Д-р Фаустус» и съответно за такъв значим за съвремената култура мислител, философ, музиковед и композитор

като Теодор В. Адорно. А от друга страна, също и на феноменалния принос, който внася във философията на музиката ранният Алексей Лосев. Бих си позволил дори да адресирам към Емил Деведжиев едно пожелание: при подготвянето на своя труд за публикация, в надявам се недалечно бъдеще, да вземе предвид и споменатия «контрапункт». Разбира се, само ако не счита такова пожелание за неоснователно. Като цяло докторският труд на Е. Деведжиев постига поставената изследователска цел. Той притежава безспорните признаци на научното теоретично изследване, но също така има отделни елементи на научно-приложните приноси. Общото ми заключение за представения дисертационен труд е: това е самостоятелно монографично изследване по тема, която е особено полезна, актуална и значима.

И така, представеният ми за становище труд съдържа всички основания да предложа на уважаемите членове на Научното жури да присъди на докторанта Емил Деведжиев образователната и научна степен «ДОКТОР».

18 февруари 2020 г.

Доц. д-р *Асен Давидов*